

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av Bjäresjö kyrka, Ystads kommun

Linderson, Hans

2021

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Linderson, H. (2021). *Dendrokronologisk analys av Bjäresjö kyrka, Ystads kommun*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2021:59). Lund University.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

9 juni 2021

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2021:59

Hans Linderson

DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV BJÄRESJÖ KYRKA, YSTADS KOMMUN

Uppdragsgivare: Knadriks Kulturbygg AB, Grängsgatan 19, 291 59 Kristianstad org nr 55 6827-4061

Kontaktperson: Kalle Melin

Område: S Skåne Prov nr:08379-08385 Antal dendo+äldre dendroprov: 8+4

Dendrokronologiskt objekt: Kor = K, Absid = A, Långhus =LH

Dendrokronologiskt och vedanatometiskt resultat:

Dendro Id	Prov-beskrivning takstolnr från väster, LH fr öst. S=syd osv *Old=återanvänd	Trädslag	Antal år; antal radier annan än 1	Splint (Sp) Bark (B) Vank. (W)	Datering av yttersta årsring i provet AD	Beräknat Fällningsår E efter Vvinterhalvåret S sommar	Mer vågad precision/datering av fällningsår (mest sannolikt); Trädets egenålder ±20 uppskattning
10051	K inmur ö röste S	Ek	96	Ej Sp	987	E 997	E 1018 se10054;>120
10052	K han inmur ö röst	Ek	113;2	Spl ej W	1131	1140-1154	> 120
10053	K/LH överligg	Ek	59;2	Ej Sp nära?	1025	E 1035	1036-1066;>80
10054	K/LH överligg	Ek	80	Ej Sp	1008	E 1018	>110
08379	N1,nisch A-rummet	Ek	282;3	Ej Sp	1045	E 1055	; 400
08380	A1,rem sutak	Ek	79;2	Ej Sp	Förslag		((E 1026)); >110
08381	A2,rem	Ek	32	Ej Sp	Ej datering		> 70
08382	A3/K,rem	Ek	90;2	Ej Sp	Ej datering		Förslag E972 E1135;>150
08383	K1 inmurad röste	Ek	69	Ej Sp	Ej datering		> 120
08384	K2,rem S V	Ek	60;2	Ej Sp	Ej datering		> 110
08385	K3,rem/tass fragm	Ek	52;3	Ej Sp	Ej datering		> 110
vedbest	K4, ställning	Ask	3	stam	-		

Resultatuppgifter inom parentes är inte helt säkra uppgifter. De uppger antingen ett smalare dateringsspann eller ett bästa dateringsförslag för ett odaterat prov.

Splintkant anges Sp 0, detta är en bedömning och är inte säker.

Kommentarer till resultatet

Sammanställningen nedan gäller endast de prover som är daterade. Många prover saknar splint så många efterdateringar (*terminus post quem*) behöver hanteras. Jag har försökt skilja på de olika avverkningsperioderna med hjälp av dendrokronologisk korrelation och visuell likhet. Vidare har en del virken årsringar som omöjliggör en äldre avverkningsperiod. Utöver den senare faktorn skall nedanstående diskussion betraktas som bedömningar om vilken tidsbegränsad datering de olika efterdateringarna får.

Period I. Avverkning efter år 1035, troligen 1036-1066

Prov 10051, 10053, 10054 samt möjligen 08379.

Prov (100)51 och 54 är troligen från samma träd eller åtminstone från en gemensam ståndort.

Efterdateringarna är helt säkra. Tidsbegränsningen 1036-1066 är baserad på en fältanteckning (1980-talet) för prov 53 som sägs vara nära splinten. Skulle yttersta årsring i provet ligga vid kärn- splintvedsgränsen är fällningstiden 1036-1050. Att förlänga den yngre gränsen för dateringen till 1066 kan förefalla väl försiktigt i ett tämligen snabbvuxet virke. Problemet ligger i, hur säker bedömningen ”nära splint” är.

Proveniensen är otydlig, stora allmänna kronologier från södra Skåne korrelera bäst, inget utesluter en helt lokal källort.

Period II Avverkning 1140-1154

Prov 10052 samt möjligen 08379. Båda proverna är mer tätvuxna än det virke som är avverkat i ”period I”. I prov 08379 återfinns den äldsta daterade årsringen, år 764 AD. Groddåret bedöms till 684 ± 10 .

Proveniensen som ovan.

Prov 08380 arbetsnamn subräda (tidigare tolkning båt)

Provet har analyserats som om det vore ett skeppsvrak utöver gängse metoder för dendro-datering av kyrkor. Störst fokus har varit på norra halvan av Europa. Bäst korrelera provet mot jämförelsematerial från Bornholm, vilket indikerar att virket är avverkat efter 1026. Eftersom analysen inte når de kriterier vi ställer på en datering så kan man betrakta provet som icke daterat.

Virkets årsringsserie liknar huvuddelen av virket från kyrkan utan att någon korsdatering kunnat uppbringas. Det kan räcka med trämaterial som har analyserats är några tiotal år äldre eller yngre än andra prover för provet inte skall dateras med andra prover.

Odaterade prov

Sex av elva prover daterades inte. Viktigaste anledningen är att antalet årsringar är få och bredvuxna som ek-träd brukar vara i unga år med relativt öppen skog i omgivningen. Ytterligare en försämrande faktor är att flera prover var starkt nedbrutna. Inget av de icke daterade proverna daterades sinsemellan, vilket lätt kan hända med en liten tidsförskjutning mellan de korta tidsserierna.

Skogliga och andra synpunkter

Utöver det som har berörts ovan, kan noteras att det är unga träd som avverkas, drygt 100 år, vilket i jämförelse med många tidigmedeltida kyrkor i Skåne är en låg egenålder på träden. En tolkning är att området är rikligt befolkat.

Prov 08379 (N1) avviker markant från alla övriga undersökta virke med en bedömd egenålder på större än (>) 400 år. Får man tro Kalle Melins bedömning om likåldrighet med prov 10052 så är åldern större än 500 år. En första tanke är att detta är mindre troligt, det vill säga att trädet skulle vara närmare hela **500 år** eller mera istället för 400 år. Det skulle å andra sidan kunna vara en slags symbolik att man sätter in virke från ett i landskapet betydande träd i kyrkan som en runsten i kyrkomuren. Provet dateras mot prov 10051 och 10054 som det kan förväntas med så stor egenåldersskillnad i ett gemensamt bestånd.

Trädslagsbestämning av ställningsvirke i koret K4

Ask (*Fraxinus*). Den uppvisar relativt breda och raka årsringar. Det senare indikerar på stamvirke.

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendroidentitetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten. Anges $sp=0$ menas splinten observeras utanför ytterst/yngsta årsring men årsringen är inte inmätt eftersom den inte är komplett.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginale som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

I kolumnen längst till höger har trädets totala egenålder uppskattats samt en mer vågad datering vanligen avser detta en mer precis datering, mest sannolikt avverkningsår. I något fall har en datering med lägre säkerhet angivits inom parentes, där den annars står som ”ej daterad”. Denna uppgift bör användas med försiktighet och helst stödjas av andra informationer som går i samma riktning, typologiska observationer, C14-resultat etc.

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.

Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.

Proverna kommer att ingå i RAÄ´s arkiv och förvaltas av laboratoriet.

Rapporter och andra skrifter angående de dendrokronologiska resultaten tas tacksamt emot.

Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare, Lunds Universitet
Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund
E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se, Tel: 046-2227891 (mobil)